

ІЗ ГЛИБИНИ СТОЛІТЬ

Історичні відомості про село Липки

Старожили розповідають про те, що в далекому минулому на території села колись існувало поселення Селище. Воно було розташоване на південній околиці сучасного села, на горбистій місцевості. Селище знищили в XII столітті монголо-татари. Чимало знайдених селянами речових доказів свідчать, що в Селищі були розвинуті ремесла, вирувало господарське життя. В часи польського панування, в 1928 році, місцевий житель Пилип Лашук знайшов на горбах зразки старослов'янської зброї, які здав у Львівський історичний музей. Інші липківці знаходили під час польових робіт рештки череп'яного посуду. Ще одним доказом існування давнього Селища є те, що на території нинішнього села, особливо на береговій частині, помітна гребля, що пролягала з півночі на південь, в Селище. Очевидно, на ній був колись шлях, що зв'язував прадавній населений пункт з іншими слов'янськими поселеннями. Залишки цієї греблі протяглися в напрямку дворів жителів Липок Миколи Якимчука, Арсена Невірковця і далі, в напрямку розташування Селища.

Після знищення будівель Селища татарами, жителі, які врятувалися, подалися на північ, в густі ліси, до річки Случ, де і оселилися. Нове поселення, засноване ними, теж назвали Селищем, і воно існує й досі. З часом воно розрослося і з'єдналося з сусіднім поселенням Сосновка. Це селище було районним центром після Другої світової війни. Нині Сосновка і Селище в її складі розташовані в Березнівському районі, за 30 кілометрів від Липок.

На південній околиці Липок знаходяться декілька пагорбів, повернутих до берегової смуги, що простяглася із заходу на схід і відокремлює сільські городи від основного масиву ріллі місцевого сільгоспідприємства. Жителі села знаходили тут чимало кам'яних знарядь праці та старовинної зброї – сокири, наконечники стріл, списів. Все це є свідченням того, що тут існувало поселення епохи кам'яного віку і до часів Київської Русі. Ряд знайдених прадавніх знарядь праці стали експонатами Литовського краєзнавчого музею. Ще інші знахідки, за словами старожилів, в часи панської Польщі купувались у селян польськими дослідниками історії і доля їх невідома.

В підніжжі пагорбів, де вони стикаються з береговою смугою, виявлено залежі болотної залізної руди. Цілковито можливо, що колись цю руду тут плавили і добували залізо, з якого кували землеробські знаряддя і зброю. Берегова смуга із покладами залізної руди пролягла від ставка поряд городів липківців, перетинає брукований шлях на село Андрусів і йде далі, на схід, в сторону села Застав'я Корецького району. Місцями він зникає внаслідок меліоративних робіт, що тут проводились. А на межі Застав'я і Межиріч, на східній окраїні липківського орного масиву, берег піднімається знову у всій своїй красі. Він являє собою широку западину з глибокими ровами, а по осі має сухе річкове русло, яке прямує до річки Стави, притоки Случа, що протікає біля села Невірків.

Це красиве місце – урочище Рудка. Таку ж назву мав і хутір, що тут колись існував. Очевидно, назва пішла від покладів руди, яку тут переробляли. В урочищі є набагато більше руди, ніж на південній околиці села Липки.

Історики вважають, що це був потужний центр видобутку та виплавки заліза в часи Київської Русі. Метал, який видобували тут використовували не тільки для виготовлення знарядь праці, а й зброї. Інколи автор безсмертної поеми, першого літературного твору на Русі «Слово о полку Ігоревім» розповідає про похід Новгородського князя на половців в 1185 році і характеризує міць бойових мечів, щитів, цівів руських воїнів, то зазначає, що вони харалугські. Саме неподалік нашої місцевості в селі Харалуг Корецького

району був один з великих центрів виплавки металу.

Підкреслюючи високу якість зброї руських воїнів, в поемі й інших історичних літературних пам'ятках, її називають харалужною, булатною. Втім це не означає, що вся вона була виготовлена в Харалузії. Центри виплавки заліза діяли й в інших селах: Залізниця, Сапожині, Даничеві, Липках. Причому вони працювали в тісному зв'язку, постачали один одному руду, спільно засвоювали передовий на той час досвід виплавки металу, тощо.

Отже Харалуг, очевидно, виступає у значенні центру виробництва заліза, високоякісного металу, подібно до того, як у свій час у Європі якісну сталь називали королівською!

Повертаючись до пагорбів південної околиці Липок, слід зазначити, що вони майже не вивчені. Впевнений, археологам потрібно серйозно зайнятись їх дослідженням. Правда, місцеві старожили твердять, що в часи польського панування там були науковці, оглядали пагорби, розпитували селян, які знаходили старовинні знаряддя праці, викупляли знахідки за великі гроші. Однак польські науковці задовольнились лише зовнішнім оглядом пагорбів; більше цікавості вони проявили до природного джерельця, яке вирує тут на схилі одного з пагорбів.

Іван ШИШКО.